

VÝZNAM KOMUNITNÝCH AKTIVÍT KNIŽNÍC

PRÍKLADY Z PRAXE VEREJNEJ KNIŽNICE
MIKULÁŠA KOVÁČA V BANSKEJ BYSTRICI

MGR. SOŇA ŠÓKY, PHD.

The goal of this article is to present Mikuláš Kováč public library in Banská Bystrica as an active community library, which realizes community activities for several different groups of visitors, links city communities, is open for everyone, is creative and always tries to bring new ideas and serviced aimed on the visitor's satisfaction. It also presents specific real-world experiences and succesful community activities and projects for the past four years, with a special focus on challenged visitors of the library.

Keywords: library, community, arttherapy, bibliotherapy, target groups, presentation, projects, seniors, challenged

- manazer@vkmk.sk
- Verejná knižnica Mikuláša Kováča, Banská Bystrica
- <https://www.vkmk.sk/>

ÚVOD

„Verejná knižnica musí byť centrom komunity, ak má zohrávať plnohodnotnú úlohu v jej fungovaní. Preto by mala spolupracovať s ostatnými skupinami a organizáciami v komunite, či už ide o orgány štátnej správy, miestnej samosprávy, podnikateľskú sféru alebo dobrovoľnícke organizácie“ (Smernica IFLA pre služby verejných knižníc, 2011).

Výňatok z uvedenej smernice komplexne definuje postavenie verejných knižníc ako centier komunity. Z toho vyplýva, že úloha verejných knižníc sa v súčasnom svete výrazne mení. Už nie sú iba miestom požičiavania kníh, ale plnia aj širšiu kultúrnu, informačnú, vzdelávaciu, sociálnu a komunitnú funkciu. Práve komunitné aktivity sa v posledných pätnástich rokoch stali neodmysliteľnou súčasťou ich činnosti a veríme, že to tak bude aj naďalej.

Niektoré knižnice sú celkom prirodzene súčasťou komunity, v ktorej pôsobia. Komunitné aktivity sú nadstavbou základných služieb, ktoré knižnica poskytuje svojim používateľom a návštevníkom, a posúva ju bližšie k miestu svojho pôsobenia. Záleží však na samotných knihovníkoch, či budú venovať komunitným aktivitám dostatočnú pozornosť a budú mať záujem vymieňať si svoje skúsenosti a navzájom sa inšpirovať.

Dôležitými aspektmi pri organizovaní komunitných aktivít sú znalosť reality a potrieb miestnej komunity, iniciatíva a záujem z okolia knižnice, spolupráca pri výbere tém, osobností, príprave a realizácii, ako aj dokumentovanie a prezentácia lokálneho komunitného obsahu.

Knižnica ako **komunitné centrum** umožňuje pracovníkom knižnice spoznávať ľudí z iných komunit, realizovať sa v rôznych tvorivých činnostiach a otvárať pomyselné brány knižnice širokej verejnosti.

V tomto príspevku si priblížime rozvoj komunitných aktivít na Slovensku v rámci projektu *Komunitná knižnica* a podrobnejšie predstavíme Verejnú knižnicu Mikuláša Kováča ako aktívnu a kreatívnu komunitnú knižnicu, ktorá realizuje komunitné aktivity pre rôzne skupiny návštevníkov, spája komunity v meste, je otvorená pre všetkých a neustále sa snaží prinášať nové nápady a poskytovať služby smerujúce k spokojnosti návštevníkov.

Zároveň upozorníme na úspešné projekty knižnice, realizované v posledných štyroch rokoch s osobitným zreteľom na komunitu zrakovo znevýhodnených návštevníkov.

PROJEKT KOMUNITNÁ KNIŽNICA NA SLOVENSKU

Pojmom **komunita** (z lat. *communitas* – spoločenstvo, spoločnosť, ale aj vládnosť, láskavosť, blahosklonnosť) rozumieme určité spoločenstvo alebo skupinu ľudí žijúcich v určitom prostredí, ktorí sú schopní bez ohľadu na svoje odlišnosti účinne a otvorene komunikovať a spolupracovať na dosiahnutí spoločných cieľov.

Významným medzníkom v budovaní komunitných knižníc na Slovensku bol vznik **Odbornej pracovnej skupiny pre komunitné aktivity knižníc** pri vtedajšom Odbore pre knižničný systém Slovenskej republiky Slovenskej národnej knižnice (OKS SR SNK) v januári 2008. Cieľom tejto pracovnej skupiny bolo prezentovať komunitné aktivity realizované knižnicami v zahraničí i na Slovensku a budovať knižnice ako komunitné centrá. Vedúcou pracovnej skupiny sa stala Mgr. Emília Antolíková, jej členmi boli PhDr. Milan Gonda, Marta Szilágyová a Mgr. Iveta Hurná a v roku 2009 Mgr. Zuzana Mjartanová.

Odborná skupina vypracovala plán svojej činnosti a v súlade s ním organizovala pracovné stretnutia, rozvíjala aktivity zamerané na podporu komunitnej činnosti knižníc, zabezpečovala konzultácie a pravidelne hodnotila svoje pôsobenie. Hoci činnosť pracovnej skupiny trvala iba pol roka, výrazným spôsobom ovplyvnila komunitné dianie na Slovensku (Antolíková 2010, 16).

V roku 2008 vznikol z iniciatívy Hornozemplínskej knižnice vo Vranove nad Topľou a občianskeho združenia Korálky projekt *Komunitná knižnica*, ktorý bol priamym výsledkom činnosti odbornej pracovnej skupiny pre komunitné aktivity knižníc. Projekt finančne podporilo Ministerstvo kultúry SR.

Pod vedením vtedajšej riaditeľky Hornozemplínskej knižnice vo Vranove nad Topľou Mgr. Emílie Antolíkovej sa v rámci projektu *Komunitná knižnica* úspešne realizovali rôzne aktivity. V súčasnosti pokračuje v týchto aktivitách nové vedenie Hornozemplínskej knižnice. Vďaka tomu sa konalo mnoho úspešných celoslovenských komunitných workshopov a odborných seminárov.

Celoslovenské semináre pod názvom *Komunitná knižnica* sa uskutočnili v Podtatranskej knižnici v Poprade (2008), Oravskej knižnici Antona Habovštiaka v Dolnom Kubíne (2008), Knižnici Antona Bernoláka v Nových Zámkoch (2009),

Knižnici Juraja Fándlyho v Trnave (2010), Knižnici P. O. Hviezdoslava v Prešove (2011), Verejnej knižnici Mikuláša Kováča v Banskej Bystrici (2012), Staromestskej knižnici v Bratislave (2013), vo Verejnej knižnici Jána Bocatia v Košiciach, v Knižnici pre mládež mesta Košice (2014), Krajскеj knižnici v Žiline (2015) a niekoľkokrát v Hornozemplínskej knižnici vo Vranove nad Topľou (Antolíková 2015).

Spoluorganizátormi týchto podujatí boli mestá a samosprávne kraje, Slovenská asociácia knižníc, Spolok slovenských knihovníkov a knižníc, Goetheho inštitút v Bratislave a i.

Hlavným a trvalým cieľom projektu je prezentovať komunitné aktivity knižníc, vytvárať priestor na tvorivú diskusiu a výmenu skúseností a riešiť potreby knihovníckej komunity na odbornej úrovni. Miestom stretnutia knihovníkov bývajú knižnice, mestské úrady a miesta, kde sa uskutočňujú podujatia a akcie pre verejnosť, a to s aktívnym prepojením na miestnu komunitu. Potešujúci je záujem slovenských knihovníkov o prezentácie komunitných aktivít, ktorými sa navzájom inšpirujú a skvalitňujú svoju prácu. Inšpirovať sa môžu aj pracovníkmi zo zahraničia (Česko, Maďarsko, Poľsko), kde sú komunitné aktivity neodmysliteľnou súčasťou knižničného diania.

Funkcie komunitnej knižnice:

- poskytuje priestor pre aktivity jednotlivých skupín ľudí,
- prepája jednotlivé aktivity skupín s ďalšími skupinami a jednotlivcami v súlade s rozvojom komunity,
- podieľa sa na spoločnom živote mesta alebo obce,
- spolupracuje s miestnymi organizáciami a inštitúciami,
- prepája verejný a súkromný sektor,
- rozvíja partnerstvo medzi organizáciami, podnikateľmi a pod. (Antolíková 2010, 16).

Ciele komunitnej knižnice:

- zapojiť obyvateľov do aktívnej účasti na živote mesta alebo obce,
- pomáhať pri riešení problémov komunity informačnou podporou všetkých zainteresovaných,
- posilňovať vzťah ľudí k miestu, v ktorom žijú,
- v spolupráci s ďalšími organizáciami koordinovane rozvíjať kultúrne, vzdelávacie a voľnočasové aktivity (Antolíková 2010, 16).

VEREJNÁ KNIŽNICA MIKULÁŠA KOVÁČA

Banská Bystrica, mesto, v ktorom sídli Verejná knižnica Mikuláša Kováča (VKMK), má približne 80 000 obyvateľov a je dôležitým kultúrnym a administratívnym centrom stredného Slovenska. Je tiež významným centrom vzdelávania. Sídli tu Univerzita Mateja Bela, niekoľko stredných škôl s rôznym zameraním, ako aj vzdelávacích a kultúrnych inštitúcií.

Verejná knižnica Mikuláša Kováča pôsobí ako regionálna knižnica (pre okresy Banská Bystrica a Brezno) a mestská knižnica (pre mesto Banská Bystrica). Bola založená v roku 1973, od roku 2002 je jej zriaďovateľom Banskobystrický samosprávny kraj. Od roku 1997 nesie vo svojom názve meno Mikuláša Kováča (1934 – 1992), významného slovenského básnika, publicistu a dramaturga, ktorý miloval Banskú Bystricu, knižnicu pravidelne navštevoval a bol veľkým priateľom kníh.

Knižnica naplňa svoje poslanie v súlade s knižničným zákonom a *Manifestom UNESCO/IFLA o verejných knižniciach*. To znamená, že poskytuje služby na základe rovnosti prístupu pre všetkých, ponúka tradičné i na moderných technológiách založené knižnično-informačné zdroje a služby vrátane prístupu na internet a vlastných regionálnych databáz, podporuje individuálne i skupinové vzdelávanie, výchovno-vzdelávacie procesy v školskom prostredí (najmä v materských, základných a stredných školách) s osobitným zameraním na podporu rozvoja čitateľských návykov a zručností a informačnej gramotnosti, ponúka špeciálne dokumenty a služby pre zrakovo znevýhodnených, realizuje podujatia pre hospitalizované deti a skupiny marginalizovaných osôb, spolupracuje s relevantnými partnermi na lokálnej regionálnej úrovni, vytvára regionálne bibliografické a personálne databázy a poskytuje koordinačné a metodické služby verejným knižniciam v regióne.

VKMK pôsobí na území mesta Banská Bystrica ako sieť oddelení a pobočiek – oddelenie pre dospelých, oddelenie pre deti a tri komunitné pobočky na sídliskách.

V roku 2019 mala VKMK vo svojom fonde 115 349 knižničných jednotiek a evidovala 6 521 používateľov, 58 170 návštevníkov, 182 826 výpožičiek a 399 podujatí pre 8 472 účastníkov.

KOMUNITNÉ AKTIVITY VEREJNEJ KNIŽNICE MIKULÁŠA KOVÁČA

VKMK, ktorá pracuje v meste Banská Bystrica prostredníctvom svojich piatich pobočiek, aktívne spolupracuje s miestnou komunitou. Celoročne organizuje náučné a tematické podujatia pre materské, základné a stredné školy i pre širokú verejnosť, organizuje celoslovenské podujatia a je partnerom mesta pri rôznych kultúrnych aktivitách.

Koncom roka 2015 knižnica otvorila novú komunitnú pobočku na sídlisku Fončorda. A práve tu má ambíciu rozširovať svoje aktivity pre rozličné skupiny znevýhodnených a marginalizovaných občanov s využitím progresívnych prístupov práce (arteterapia, dramaterapia, muzikoterapia, biblioterapia, činnosťná terapia a i.).

Komunitných knihovníkov privítala banskobys-trická knižnica v októbri 2012, keď sa konala medzinárodná konferencia pod názvom *Aké podmienky aktívneho starnutia majú seniори v Európe*.

Ako sme už uviedli, VKMK v minulom roku zorganizovala 399 podujatí pre 8 472 návštevníkov, z toho 85 komunitných podujatí pre 1 729 návštevníkov. Išlo o medzigeneračné podujatia *Velkonočná knižnica*, *Prázdninová knižnica* a *Predvianočná knižnica* a tiež o nové aktivity pre znevýhodnené skupiny občanov, najmä slabozrakých a nevidiacich používateľov a návštevníkov (premietanie filmov s hlasovým komentárom, odborné podujatia, tvorivé a umelecké aktivity a i.).

Cielové skupiny komunitných aktivít:

- bežní návštevníci knižnice,
- seniři,
- študenti so špeciálnych škôl (zo sociálne znevýhodneného prostredia a pod.),
- klienti z domovov dôchodcov a i.,
- znevýhodnení návštevníci (zrakovo, mentálne, telesne, rómska komunita, nezamestnaní, mamičky na materskej dovolenke a i.).

Typy komunitných podujatí:

- komunitné projekty (medzigeneračné podujatia pre deti, dospelých, seniorov, znevýhodnených),
- tvorivé podujatia (arteterapia, biblioterapia, muzikoterapia, dramaterapia),
- odborné podujatia s participáciou komúnit a znevýhodnených skupín (semináre, prednášky, workshopy),
- výstavy,

- filmové predstavenia,
- zážitkové podujatia (besedy, prezentácie a i.).

VKMK spolupracuje pri realizácii komunitných aktivít a podujatí s viacerými organizáciami a partnermi. Sú nimi Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči, Krajské stredisko Únie nevidiacich a slabozrakých v Banskej Bystrici, Únia nevidiacich a slabozrakých v Bratislave, Základná organizácia Únie nevidiacich a slabozrakých Slovenska – pobočka Banská Bystrica, TRNKA, n. o., Slovenský filmový ústav v Bratislave, ako aj špeciálne školy, občianske združenia, domovy a kluby dôchodcov, médiá, sponzori a nadácie.

ÚSPEŠNÉ KOMUNITNÉ PROJEKTY

VELKONOČNÁ KNIŽNICA

Cieľom komunitného projektu *Velkonočná knižnica*, ktorý je určený deťom, rodičom a seniorom, teda trom generáciám, je prezentovať veľkonočné tradície a zvyky na celodennom tvorivom stretnutí v knižnici. Tento projekt realizuje knižnica opakovane, lebo sa vždy stretáva s veľkým záujmom verejnosti. Knižnica v spolupráci s ľudovými remeselníkmi a dobrovoľníkmi predstavuje na stretnutí najmladšej generácii zvyky a tradície, ktoré sa viažu na sviatok Veľkej noci.

Komunitný projekt *Velkonočná knižnica*

PREDVIANOČNÁ KNIŽNICA

Knižnica doteraz realizovala trinásť ročníkov tohto úspešného komunitného podujatia. Projekt pre tri generácie (deti, rodičia, seniori) je zameraný na podporu zážitkového čítania, dramatizovaných príbehov a tvorivých aktivít v priestoroch knižnice s hlavným zreteľom na vianočné tradície a zvyky (umelecké pásma, spev, recitácia, koledy, vianočné tvorivé dielne, prehliadka ľudových remesiel). Projekt sa realizuje vo forme celodenných komunitných stretnutí na troch pracoviskách knižnice.

Komunitné podujatie *Predvianočná knižnica*

Súťaž v čítaní Braillovo písma v knižnici

KOMUNITA ZRAKOVO ZNEVÝHODNENÝCH NÁVŠTEVNÍKOV

Služby pre zrakovo znevýhodnených občanov poskytuje knižnica na Oddelení beletrie, odbornej, regionálnej literatúry a bibliografie (Švantnerova ul. 18, Banská Bystrica). Nevidiaci, slabozrakí a inak zdravotne znevýhodnení návštevníci tu majú k dispozícii počítač s pripojením na internet a so špeciálnym softvérom (JAWS & WinTalker), ktorý môžu využívať podľa svojich potrieb a bezplatne. Služby pre uvedenú skupinu poskytuje knižnica v spolupráci so Slovenskou knižnicou pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči. Pre používateľov vo vyššom veku alebo so zhoršenou mobilitou zabezpečuje donášku kníh priamo do ich domovov.

ÚSPEŠNÉ PODUJATIA PRE ZRAKOVO ZNEVÝHODNENÝCH (2015 – 2019)

SÚŤAŽE V ČÍTANÍ BRAILLOVHO PÍSM A

Knižnica v spolupráci s Krajskou organizáciou Únie nevidiacich a slabozrakých Slovenska pripravila regionálne kolo súťaže v čítaní a písaní slepeckého bodového písma (2015, 2017). Na súťaži sa zúčastnili zrakovo postihnutí ľudia všetkých vekových kategórií z celého banskobystrického kraja, ktorí ovládajú Braillovo písmo. Sprievodnou aktivitou

podujatia bola tvorivá činnosť detí základných škôl so zameraním na Braillovo písmo.

POBYTOVÝ (PRÁZDNINOVÝ) TÁBOR PRE SLABOZRAKÉ DETI

Krajské stredisko Únie nevidiacich a slabozrakých v Banskej Bystrici zorganizovalo pre slabozraké a nevidiace deti pobytový týždenný tábor (2016). Jeho cieľom bolo podporiť rozvoj zručnosti a tvorivosti u detí so zrakovým postihnutím a zlepšiť ich priestorovú orientáciu, sebaobslužné činnosti a fungovanie v bežných životných situáciách. Tvorivé aktivity v rámci programu tábora sa realizovali aj v knižnici (podujatie pod názvom *Čo sa za mladi naučíš*).

PREMIETANIE FILMOV PRE SLABOZRAKÝCH A NEVIDIACICH S AUDIO KOMENTÁROM

Knižnica v súlade s poslaním sprístupňovať kultúru aj znevýhodneným skupinám občanov začala vo svojej komunitnej pobočke na Fončorde (Jilemnického ul. 48) premietiť pre slabozrakých a nevidiacich filmy s hlasovým komentárom (raz za mesiac). Prvé premietanie sa uskutočnilo v júni 2016.

Túto aktivitu sa podarilo rozbehnúť vďaka spolupráci s neziskovou organizáciou Trnka, n. o., a so Slovenským filmovým ústavom v Bratislave. Okrem slabozrakých a nevidiacich návštevníkov sa na premietaní zúčastňujú aj seniori z klubov dôchodcov a denných centier a inak marginalizovaní spoluobčania.

Audio komentár pomáha nevidiacim a slabozrakým zmierniť dôsledky postihnutia v každodennom živote, kompenzuje ich znevýhodnenie a uľahčuje im prístup k audiovizuálnym médiám a ku kultúre.

Knižnica umožňuje voľný vstup na premietanie všetkým záujemcom a aj takýmto spôsobom plní sociálne funkcie a poslanie komunitnej knižnice (bod 1.2.2 *Stratégia rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2015 – 2020*).

KLUBOVANIE NA CESTÁCH – TVORIVÉ A ZÁŽITKOVÉ PODUJATIE

Toto podujatie podporuje umeleckú tvorivosť zrakovoznevýhodnených píšucich autorov poézie a prózy a ich integráciu do umeleckého a tvorivého diania. Knižnica opakovane pripravuje podujatie v spolupráci so Slovenskou knižnicou pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči (výjazdový literárny klub, 2016, 2017).

Klubovanie na cestách

PODPORA VEREJNEJ ZBIERKY BIELA PASTELKA

V rámci dobrovoľníckych aktivít počas *Týždňa dobrovoľníctva* knižnica opakovane podporila verejnú zbierku na podporu ľudí so zrakovým postihnutím.

AMBIENTNÝ SYSTÉM RUDO – ODBORNÁ PREDNÁŠKA

Knižnica v spolupráci so Základnou organizáciou Únie nevidiacich a slabozrakých v Banskej Bystrici pripravila pre komunitu slabozrakých a nevidiacich používateľov, ale i bežných návštevníkov a odbornú verejnosť prednášku RNDr. Milana Hudeca, PhD., vedeckého pracovníka Katedry informatiky Prírodovedeckej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, pod názvom *Ambientný systém RUDO – asistenčné technológie zamerané na pomoc nevidiacim ľuďom*. Prednáška spojená s prezentáciou priniesla informácie a poznatky z výskumu a praxe o prototypu systému asistovaného bývania pre nevidiacich. Pozoruhodné bolo, že prednášateľ i moderátor podujatia boli nevidiaci.

CESTA SVETLA – VÝSTAVA O ŽIVOTE A TVORBE ZRAKOVO ZNEVÝHODNENÝCH

S cieľom sprístupňovať kultúru aj znevýhodneným skupinám občanov knižnica pripravila výstavu, na ktorej prezentovala výber fotografií z celoslovenskej fotografickej súťaže, a tým umožnila návštevníkom nahliadnúť do sveta ľudí so zrakovým postihnutím (13. ročník, 2016).

Výstava bola inštalovaná v štyroch pobočkách knižnice a boli na nej vystavené aj fotografie slabozrakých a nevidiacich autorov z Banskej Bystrice a jej okolia.

DIGITÁLNA KNIŽNICA...

NIELEN PRE NEVIDIACICH

Odborný seminár pripravený v spolupráci so Slovenskou knižnicou pre nevidiacich Mateja Hrebenču v Levoči bol určený pre pracovníkov knižníc a užívateľov *Digitálnej knižnice pre slabozrakých a nevidiacich používateľov*, ktorú spravuje Slovenská knižnica pre nevidiacich v Levoči.

SVET SPOZA MIKROFÓNU – ZÁŽITKOVÉ PODUJATIE

V rámci komunitných podujatí pripravila knižnica stretnutie s úspešnými, zrakovovo znevýhodnenými mladými redaktormi – s Ondrejom Rosíkom z Rádia Lumen a so Zuzanou Rojíkovou z RTVS – Rádia Regina.

SENIORI V KNIŽNICI

Významnou komunitou, s ktorou VKMK dlhoročne a pravidelne spolupracuje, sú seniori. Knižnicu navštevujú spravidla organizovane ako členovia rôznych klubov dôchodcov, denných centier alebo domovov sociálnych služieb. Časté sú však aj individuálne návštevy seniorov, ktorí využívajú klasické knižnično-informačné služby a zúčastňujú sa na rôznych komunitných podujatiach.

U seniorov sú obľúbené a žiadané tréningy pamäti, ktoré realizuje vyškolená certifikovaná knihovníčka.

TRÉNINGY PAMATI

Tréning pamäti je preventívny program zameraný na posilňovanie pamäti a vitality seniorov. Prebieha vo forme skupinových sedení (zaradenie do skupín podľa závažnosti pamäťových problémov) a tvorí

ho cyklus desiatich cvičení (jedno cvičenie s certifikovaným lektorom trvá 90 minút). Tréning pamäti podporuje u seniorov nezávislosť a pomáha predchádzať depresívnym náladám a pocitom osamelosti.

Cieľom tréningov vo všeobecnosti je využiť príslušné metodiky na zlepšenie pamäti v každodennom živote, posilňovať jednotlivé druhy pamäti, stimulovať rôzne oblasti mozgu a zvýšiť sebavedomie účastníkov.

ARTETERAPIA V KNIŽNICI

Tvorivá výtvarná činnosť patrí k osvedčeným psychoterapeutickým metódam. Ako hlavný terapeutický prostriedok využíva výtvarný prejav. Nezáleží na tom, aby bolo konečné dielo dokonalé, dôležitý je samotný proces jeho tvorby. Arteterapia sa ako špeciálny odbor vyvíja zhruba sto rokov (Caseová a Dalleyová 1995, 9).

Arteterapia je vhodná najmä pre tých klientov, ktorí sa ťažko slovne vyjadrujú, čo sa môže vyskytovať u ľudí trpiacich psychózami, ale aj u dospievajúcich a detí, starších ľudí a mentálne hendikepovaných (Caseová a Dalleyová 1995, 10).

V širšom zmysle rozumieme arteterapiou liečbu umením vrátane hudby, poézie, prózy, divadla, tanca a výtvarného umenia. V užšom zmysle znamená liečbu výtvarným umením (Šicková 2002, 30) a zahŕňa súbor umeleckých techník a postupov, ktorých cieľom je okrem iného zmeniť sebahodnotenie človeka, zvýšiť jeho sebavedomie, integrovať jeho osobnosť a priniesť mu pocit zmysluplného naplnenia života.

Tréningy pamäti v knižnici

Arteterapia v knižnici – študenti odborného učilišťa internátneho Viliama Gaňu

Vo VKMK sa tvorivá arteterapia realizuje so študentmi Odborného učilišťa internátneho Viliama Gaňu a s Občianskym združením SANARE pre duševne chorých.

Arteterapia v knižnici – členovia Občianskeho združenia SANARE

BIBLIOTERAPIA

Biblioterapia (Křivohlavý 1987) ponúka istú škálu možností pôsobiť na čitateľov prostredníctvom vhodne vybranej či odporúčanej literatúry alebo zážitkovým čítaním preventívne pôsobiť proti negatívnym javom (napr. proti šikane, násiliu, drogám a pod.). V individuálnych prípadoch môže ponuka vhodnej literatúry čitateľovi pomôcť preklenúť ťažké životné situácie.

V rámci komunitných podujatí VKMK realizuje aktivity s využitím prvkov biblioterapie pre deti zo špeciálnych škôl a pre klientov z domovov dôchodcov a domovov sociálnych služieb, s ktorými knižnica spolupracuje.

Poetoterapia je podporná metóda pri liečbe psychických či osobnostných problémov, ktorá využíva ako terapeutický prostriedok poéziu, jej vnímanie a prežívanie, ale aj vlastnú tvorbu.

PROJEKT KOMUNITNÁ KNIŽNICA BEZ BARIÉR

Významným počínom VKMK bola debarierizácia priestorov komunitnej pobočky na sídlisku Fončorda, ktorá sa realizovala v rámci projektu *Komu-*

nitná knižnica bez bariér a umožnila, aby knižnicu navštevovali aj ľudia s obmedzenou mobilitou a vozičkári.

Hlavným cieľom tohto projektu bolo zabezpečiť bezproblémový prístup verejnosti do komunitnej pobočky knižnice bez ohľadu na vek a zdravotný stav (v zmysle *Manifestu UNESCO/IFLA o verejných knižniciach*), eliminovať sťažený prístup starších návštevníkov po schodisku, zabrániť sociálnemu vylúčeniu zdravotne znevýhodnených občanov a umožniť im osobnú návštevu knižnice.

PRÍNOS PRE VŠETKÝCH NÁVŠTEVNÍKOV

Inštaláciou schodiskovej sedačky Acorn 180 sa podarilo úplne debarierizovať priestor knižnice. Schodisková sedačka uľahčuje prístup na 1. poschodie, kde sa nachádza požičovňa kníh a kde sa konajú aj vzdelávacie, kultúrno-výchovné a komunitné podujatia. V týchto priestoroch evidujeme ročne okolo 18 000 návštevníkov. Nemalé percento z nich

Schodisková sedačka v knižnici pre imobilných

tvoria znevýhodnené skupiny občanov – slabozrakí a nevidiaci, seniori, klienti z domova dôchodcov a domova sociálnych služieb SENIUM (185 klientov), v ktorom knižnica sídli. Projekt v celom rozsahu finančne podporila Nadácia SPP v rámci svojho grantového programu Podpora partnerstiev (8 000 €).

Pri vchode do knižnice sú nainštalované nájazdové plošiny na bezpečný vstup vodičiarov do knižnice, ktorí následne môžu využiť schodiskovú sedačku. Po vyvezení na 1. poschodie môžu využiť na prepravu do požičovne kníh rehabilitačný vozík.

ZÁVER

Verejná knižnica Mikuláša Kováča má obrovský potenciál pri vzdelávaní a rozvoji komunity, v ktorej pôsobí. Obohacuje osobnosť každého návštevníka, pomáha odstraňovať stereotypy v myslení, zlepšuje sociálne zručnosti a je príjemným miestom na výmenu skúseností a názorov.

V súlade so *Stratégiou rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2015 – 2020* (bod 1.2) je úlohou knihovníkov budovať knižnice ako *multifunkčné*

a *multikultúrne centrá* a formovať ich ako miesta neformálneho celoživotného vzdelávania. Aj knižničný zákon č.126/2015, § 9, odsek c Z. z. charakterizuje funkciu verejných knižníc ako komunitných centier.

Komunitné aktivity sú u návštevníkov VKMK veľmi obľúbené a žiadané. Je potešujúce, že knižnica má priestorový aj personálny potenciál, aby takéto podujatia realizovala i v budúcnosti. Okrem toho má ambíciu pripravovať ciele aktivity pre ďalšie vybrané skupiny používateľov – rómsku komunitu, dlhodobo nezamestnaných, ženy na materskej a rodičovskej dovolenke, občanov so zmenenou pracovnou schopnosťou, imigrantov, občanov v postproduktívnom veku a občanov s nízkym stupňom vzdelania alebo nízkym sociálnym statusom. Nezbúda ani na podporu dostupnosti knižnično-informačných služieb pre inak znevýhodnené skupiny občanov.

Cieľom nášho príspevku bolo poukázať na význam komunitných aktivít knižníc a ich nezastupiteľnú úlohu pri rozvíjaní komunitného života v vo svojom okolí. Názorné príklady komunitných podujatí zameraných na rôzne skupiny občanov môžu poslúžiť ako inšpirácia pre pracovníkov iných knižníc.

Foto archív VKMK

POUŽITÉ ZDROJE

- ANTOLÍKOVÁ, Emília. Komunitná knižnica II. In: *Ikaros* [online]. Praha: Ikaros, z. s., 2008, roč. 12, č. 12 [cit. 2017-04-20]. ISSN 1212-5075. Dostupné na: <https://ikaros.cz/komunitna-kniznica-ii>
- ANTOLÍKOVÁ, Emília. Komunitná knižnica IV. In: *Knižnica* [online]. Martin: Slovenská národná knižnica, 2010, roč. 11, č. 11 – 12, s. 29 – 30 [cit. 2017-04-20]. ISSN 1336-0965. Dostupné na: http://www.snk.sk/images/snk/casopis_kniznica/2010/november_december/29.pdf
- ANTOLÍKOVÁ, Emília, 2010. Správa o činnosti pracovnej skupiny pre komunitné aktivity knižníc. In: *Knižnica* [online]. Martin: Slovenská národná knižnica, 2010, roč. 11, č. 7, s. 16 – 20 [cit. 2017-04-20]. ISSN 1336-0965. Dostupné na: http://www.snk.sk/images/snk/casopis_kniznica/2010/jul/16.pdf
- ANTOLÍKOVÁ, Emília, 2015. Komunitné knihovníctvo na Slovensku. In: *Duha* [online]. Brno: Moravská zemská knihovna, 2015, roč. 29, č. 3 [cit. 2017-04-17]. ISSN 1804-4255. Dostupné na: <http://duha.mzk.cz/clanky/komunitne-knihovnictvo-na-slovensku>
- BLAŽEK, Miroslav, 2008. In: *Inflow, Information Journal* [online]. Brno: Filozofická fakulta Masarykovej univerzity, 2008, roč. 1, č. 6 [cit. 2017-04-20]. ISSN 1802-9736. Dostupné na: http://www.inflow.cz/files/inflowpriloha/Priloha6_2008.pdf
- CASEOVÁ, Caroline a Tessa DALLEYOVÁ, 1995. *Arteterapie s dětmi. Speciální pedagogika*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-065-0.
- JANCZAK, Barbara. Biblioterapia: Teória a prax. In: *Knižnica* [online]. Martin: Slovenská národná knižnica, 2006, roč. 7, č. 2, s. 7 – 10 [cit. 2017-04-20]. ISSN 1336-0965. Dostupné na: http://www.snk.sk/images/snk/casopis_kniznica/2006/februar/07.pdf Komunita: In: *Wikipédia – slobodná encyklopédia* [online], [cit. 2017-04-20].

Dostupné na: [https://sk.wikipedia.org/wiki/Komunita_\(sociol%C3%B3gia\)](https://sk.wikipedia.org/wiki/Komunita_(sociol%C3%B3gia))

ĽAVOHLAVÝ, Jaro, 1987. Biblioterapie. In: *Československá psychologie*, 1987, roč. 31, č. 5, s. 472 – 477. ISSN 0009-062X.

Manifest IFLA/UNESCO o verejných knižniciach. [cit. 2017-04-20]. Dostupné na: http://www.infolib.sk/files/Novy_portal_infolib_subory/dokumenty_ifla/manifest_ifla_unesco_o_verejnych_knizniciach.pdf

MATTHAEIDESOVÁ, Marta. Znevýhodnený používateľ a knižnica. In: *Knižnica* [online]. Martin: Slovenská národná knižnica, 2006, roč. 7, č. 11 – 12, s. 34 – 39 [cit. 2017-04-20]. ISSN 1336-0965. Dostupné na: http://www.snk.sk/images/snk/casopis_kniznica/2006/november-december/34.pdf

Smernica IFLA pre služby verejných knižníc [online]. 2., úplne prepracované vydanie. Bratislava: Spolok slovenských knihovníkov, edícia Publikácie IFLA, 2011, s. 66 [cit. 2017-04-20]. ISBN 978-80-89586-01-1. Dostupné na: <https://www.ifla.org/files/assets/hq/publications/series/147-sk.pdf>

ŠICKOVÁ, Jaroslava, 2002. *Základy arteterapie*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-616-0.

ŠICKOVÁ, Jaroslava. Medzinárodná arteterapeutická konferencia, súčasná arteterapia – presahy a výzvy. In: *Revue liečebnej pedagogiky* [online]. Bratislava: PRO LP Asociácia liečebných pedagógov, 2007, roč. 1, č. 1, s. 40 – 43. ISSN 1337-5563. Dostupné na: prolp.files.wordpress.com/2008/02/revue_liecebnej_pedagogiky012007pdf.pdf

ŠKORVANKOVÁ, Gabriela. Klasifikácia porúch znevýhodnených návštevníkov knižníc. In: *Knižnica* [online]. Martin: Slovenská národná knižnica, 2006, roč. 7, č. 11 – 12, s. 6 – 8 [cit. 2017-04-20]. ISSN 1336-0965. Dostupné na: http://www.snk.sk/images/snk/casopis_kniznica/2006/november-december/6.pdf

ŠÓKY, Soňa. Knižnice v ústrety zrakovu a inak znevýhodnených používateľov. Odborný celoslovenský seminár s medzinárodnou účasťou. In: *Bulletin Slovenskej asociácie knižníc*. 2016, roč. 24, č. 3, s. 47 – 51. ISSN 1335-7905.

ŠÓKY, Soňa. Komunitná knižnica bez bariér na Fončorde [online]. Banská Bystrica: Regionálny spravodajský portál Bystricoviny.sk, 2016 [cit. 2017-04-20]. Dostupné na: <http://www.bystricoviny.sk/titulka/komunitna-kniznica-bez-barier-foncorde/>

ŠÓKY, Soňa. Knižnica v ústrety znevýhodneným návštevníkom. In: *Bulletin Slovenskej asociácie knižníc*, 2017, roč. 25, č. 1, s. 46 – 49. ISSN 1335-7905.

ŠÓKY, Soňa. Múzeum a realizácia projektov pre znevýhodnených návštevníkov. In: BALUŽINSKÝ, Jozef a Františka MARCINOVÁ. *Múzeum pre všetkých. Zborník z konferencie venovanej debarierizácii múzeí pre znevýhodnené skupiny obyvateľstva*. Stará Lubovňa: Lubovnianske múzeum – hrad v Starej Lubovni, 2016, s. 61 – 73. ISBN 978-80-89860-02-9.

ŠÓKY, Soňa. Knižnica a komunitné aktivity pre zdravotne a inak znevýhodnených návštevníkov. In: BALUŽINSKÝ, Jozef. *Múzeum a galéria pre všetkých*. Stará Lubovňa: Lubovnianske múzeum – hrad v Starej Lubovni, 2017, s. 72 – 96. ISBN 978-80-89860-07-4.

ŠÓKY, Soňa. Knižnica a komunitné aktivity pre zdravotne a inak znevýhodnených návštevníkov. In: BALUŽINSKÝ, Jozef. *Múzeum a galéria pre všetkých*. Stará Lubovňa: Lubovnianske múzeum – hrad v Starej Lubovni, 2017, s. 72 – 96. ISBN 978-80-89860-07-4.

ŠÓKY, Soňa. Kultúrna inštitúcia – možnosti a príklady ako sa „priblížiť“ k znevýhodneným. In: BALUŽINSKÝ, Jozef. *Múzea a galérie bez bariér*. Dubnica nad Váhom: Dubnické múzeum, m.r.o. 2019, s. 68 – 104. ISBN 978-80-82000-055-2.

Zákon č. 126/2015 Z. z. o knižniciach [cit. 2017-04-20].

Dostupné na: http://www.infolib.sk/files/sskk/kniznicny-zakon_1_7_2015.pdf

ŽABKOVÁ, Soňa. Knižnice v ústrety znevýhodneným používateľom. In: *Knižnica* [online]. Martin: Slovenská národná knižnica, 2006, roč. 7, č. 11 – 12, s. 3 – 5 [cit. 2017-04-20]. ISSN 1336-0965. Dostupné na: http://www.snk.sk/images/snk/casopis_kniznica/2006/november-december/3.pdf

ŽABKOVÁ, Soňa. Priestor pre všetkých. Projekt pre hendikepovaných návštevníkov v Štátnej vedeckej knižnici – Literárnom a hudobnom múzeu v Banskej Bystrici. In: *Knižnica* [online]. Martin: Slovenská národná knižnica, 2006, roč. 7, č. 11 – 12, s. 22 – 28 [cit. 2017-04-20]. ISSN 1336-0965. Dostupné na: http://www.snk.sk/images/snk/casopis_kniznica/2006/november-december/22.pdf